

Orta Anadolu Köy Evlerinde Pencere Ve Işık, Tongurlar Köyü, Yapısal Analizler

Selen Üce*, Ümit Arpacıoğlu

MSGSÜ, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Anabilim Dalı, Yapı Fiziği ve Malzeme Bilim Dalı, Pürtelaş Hasan Efendi, Meclis-i Mebusan Cd. No:24, 34427 Beyoğlu, İstanbul, Türkiye

Istanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi (2019) 1 (OS1): 38-46

YAYIN BİLGİSİ

Yayın geçmişi:

Gönderilen tarih: 22 Mart 2019

Kabul tarihi: 19 Ağustos 2019

Yayımlanma tarihi 29 Ağustos 2019

Anahtar kelimeler:

Orta Anadolu

Pencere

Işık

Kırsal Sürdürülebilirlik

ÖZET

Kültürel mirasımızda önemli bir yere sahip olan kırsal yerleşimlerde coğrafi konum, iklim, kültür öğeleri, üretim ve tüketim biçimleriyle şekillenen ve deneyimle inşa edilmiş geleneksel mimari yapılar bulunmaktadır. Geleneksel mimaride kullanılan yapı malzemesinin ve yapı tekniğinin bulunduğu coğrafyaya özgün olması gereklidir. Bu geleneksel mimari doku, malzemelerin doğru kullanıldığı ve sürdürülebilir tasarım değerleri taşıyan çözümler barındırmaktadır. Kırsal yerleşimlerde, geleneksel mimarinin sürdürülebilmesi için, içinde bulunduğu coğrafya ve bu toplumda yaşayanların tarihi ve kültürü ile birlikte korunması oldukça önemlidir. Kırsal yerleşimlerde, kırsal mimari tanımını oluşturan çevresel değerler ve gelenekler de yapının karakteristiğidir. Orta Anadolu evlerinin kimliğini oluşturan öğelerden biri de pencerelerdir. Bir yapının kuruluşunda kullanılan yapı teknikleri pencerelerin açıklıklarını etkileyen önemli bir faktördür. Kullanılan pencerelerin açıklığı, formu ve tipi odaların iç ve dış ilişkileriyle alakalıdır. Pencereler, insanın yapı içerisindeki konforunu sağlayan, yapıya ışık ve hava sağlayan, iç mekânla dış mekân arasındaki ilişkiyi sağlayan yapı öğesidir. Bu çalışmada çalışma alanı olarak seçilen Bilecik ili Gölpazarı ilçesine bağlı Tongurlar Köyünde bulunan yapıların cepheleri ve kullanılan pencerelerin malzemeleri, boyutları, cephe oranları, pencere tipleri incelenmiştir. Doğal aydınlatma ile mimari tasarımın en önemli görsel konfor şartlarından olan aydınlık düzeyinin sağlanması istenmektedir. Tongurlar Köyündeki evlerde bulunan pencerelerin karakteristik özellikleri tespit edilmiş ve mekânların işlevlerine uygun olarak gerekli aydınlık düzeyinin sağlanıp sağlanmadığı incelenmiştir. Bu çalışmada sonuç olarak kırsal alanda geleneksel yöntemlerle inşa edilmiş evlerde kullanılan pencereler incelenerek işlev değişikliği yapıldığında kullanılacak pencereler için çözüm önerisi getirilmiştir.

ABSTRACT

In rural settlements, which have an important place in our cultural heritage, there are traditional structures built with experience and shaped by geographical position, climate, cultural elements, production and consumption forms. The building materials and the building techniques must be unique to the area. This traditional architectural texture incorporates solutions that utilize materials correctly and have sustainable design values. In order to sustain traditional architecture in rural settlements, it is very important to protect the geography and its inhabitants together with its history and culture. In rural settlements, the environmental values and traditions affect the characteristic of the structure. Windows are one of the elements that constitute the identity of the Central Anatolian houses. The construction techniques are one of the important factor affecting the structure of the windows. The development of the windows is related to the internal and external relations of the rooms. The windows are the building element that provides the comfort factors for the humans by providing light and air to the structure and providing the relationship between the interior and the outdoor space. Tongurlar Village located in Gölpazarı district of Bilecik province selected as the study area and in this study, the materials, dimensions, facade ratios and types of the windows used in the village are analyzed. It is desirable to provide the illuminance which is one of the most important visual comfort requirements of architectural design with daylighting. The characteristic features of the windows were determined and the windows were analyzed to determine whether or not they provide the necessary illuminance level according to the functions of the spaces. According to analyzing the windows used in the houses built with traditional methods in the rural settlements, a solution was proposed for the windows that could be used when the function or the needs of the spaces was changed.

*Corresponding author.

E-mail address: selenuce@gmail.com

1. Giriş

Pencereler, yapıya ışık ve hava sağlayan, iç mekânla dış mekân arasındaki ilişkiyi sağlayan yapı ögesidir. Sözen ve Tanyeli pencereyi, 'Bir iç mekâna ışık ve hava vermek için yapılmış açıklık ya da delik' olarak tanımlamaktadır (Sözen, Tanyeli, 1994). Hasol'a göre pencere, 'Dışarısını görmek, hava ve ışık almak için duvarlarda yapılan ve doğrama ile camdan meydana gelen açma'dır (Hasol, 2012).

Doğal mağaralarda, insan eli ile oyulan barınaklarda ve toprak altındaki yerleşmelerde olduğu gibi, yapı eyleminin ilk örneklerinde iç mekânın dış mekânla bağlantısı örtünün üst kısmında (çatı veya tavan) bırakılan bir delikle sağlanmıştır. Bu boşluğun dışında, iç mekân gerek doğal koşullardan, gerek güvenlik zorunluluğundan, gerekse yaşantının sosyal niteliğinden ötürü tümüyle kendi içine yönelmiş ve kapalı kalmıştır (İzgi, 1983).

Anadolu'nun coğrafi ve iklimsel özellikleri konut yapımında her dönemde etkili faktörler olmuştur. Cephe şekillenişinde, pencerelerin yapım tekniği, uygulama yöntemleri ve kullanılan malzemeler yörenin coğrafi ve iklim özelliklerinin etkisi görülmektedir (Küçükerman, 2007).

2. Pencere Tasarımını Etkileyen Faktörler

Yüzyıllardan beri toplumların deneyimleriyle iklimle uyumlu ve konforu sağlamak amaçlı tasarımlar geliştirdikleri bilinmektedir. Işığın az olduğu alanlarda daha geniş pencereler kullanmışlardır. Soğuk iklimlerde rüzgârı engellemek için ek sistemler geliştirmişlerdir (Yılmaz, Şavklı ve Yıldırım, 2013).

İklim elemanlarından başta sıcaklık, rüzgâr, güneşlenme, yağış ve nemlilik, kır meskenlerinin inşasında ve şekillenmesinde oldukça belirgindir. Yapıların pencere boyutları daima iklim özellikleri dikkate alınarak inşa edilmişlerdir. İklim şartlarının sert geçtiği yüksek bölgelerde, özellikle kış dönemi soğuk geçtiği için, evlerin pencereleri küçük ve sayıca azdır. Soğuk kuzey rüzgârlarından kaçma sebebiyle, kuzeye açık yamaçlarda kırsal meskenlerini görmek her yerde mümkün değildir. Kuzeye bakan pencereler, ya hiç açılmaz ya da arka tarafı gözetlemek amacıyla konulmuşlardır ve küçüktürler. Böylece, soğuk kuzey taraf evin adeta ölü cephesini oluşturmaktadır. Güneye bakan cephelerde kapı, pencereler ve hayat denilen sofa bulunmaktadır. Bu cephedeki pencereler kuzey taraftan hem çok hem de büyüktürler (Zaman, 2017).

İklim şartlarına bağlı olarak değişse de genellikle sıcak iklimlerde pencere sayıları ile ait olduğu mekânın büyüklüğünü arasında doğru orantı bulunmaktadır (Ürer, 2013).

Bir yapının kuruluşunda kullanılan yapım teknikleri pencerelerin yapımını etkileyen önemli faktörlerden biridir. Geleneksel mimari de kullanılan yapım tekniklerine göre, yığma yapı yapım tekniklerinde pencereler belli oranlarda yapılabilmektedir. Cephe boşluklarının, yapının yapım dönemleriyle ve yapı yapım teknikleriyle ilişkili olarak değişiklik göstermektedir. Taş-tuğla kâgir sistemli yapılarda düz veya kemerli atkılarının geliştirilmiş olması pencere açıklığı oluşmasına daha elverişli iken, istisnaları olmakla beraber kerpiç yapılarda yapım tekniği fazla boşluk açılmasına imkân vermemektedir. Cephelerinde pencerelerin genellikle daha dar olduğu; yakın tarihli tuğla yapılarda ise geniş pencerelerin kullanıldığı gözlenmektedir.

Güvenlik ve mahremiyet açısından genellikle konutların zemin katlarının cephelerinde sokaktan içerisi görünmesin diye az sayıda pencere bulunmaktadır veya cephede boşluk açılmaktan kaçınılmaktadır. Evleri korumak için duvarlar yükseltilmiş ve pencereler daha küçük boyutlarda ve üst katlarda planlanmıştır (Bozkurt ve Altınçekiç, 2013). Pencere sayısı üst katlara çıkıldığında artmaktadır.

3. Kırsal Alanda Pencere ve Özellikleri

Orta Anadolu'da yer alan geleneksel konutların ilk örneklerinde cephelerin oldukça sade oldukları bilinmektedir ve bu mahremiyet kavramıyla ilişkilendirilebilmektedir. Konutların alt katlarında mahremiyeti sağlamak amacıyla servis mekânları yer almaktadır. Asıl yaşam mekânları üst katlarda yer almaktadır. Bu mekânsal organizasyon yapı cephesine yansımaktadır. Kırsal alanda, taşlarla yığma yapım tekniği kullanılarak oluşturulan zemin katlar, yapım tekniği gereği büyük boyutlu ve fazla sayıda boşluk oluşumuna da elverişli olmadığından zemin katın duvarları genelde penceresizdir. Ancak servis mekânlarını içeren zemin havalandırma amacıyla açılan küçük pencereler bulunabilmektedir (Perker, 2012). Zemin kat, bahçe duvarları ve binayı taşıyan dikmelerden ibarettir ve zamanla zemin kat duvarlarla kapatılmıştır. Kapatılan zemin kat depo, ahır, samanlık ve taşlık olarak kullanılmıştır. 19.yydan itibaren zemin kat ile ana kat arasına bir ara kat yapılmaya başlanmıştır. Ara katta bulunan odalar günlük kullanım ve kışlık odalar olarak kullanılmıştır. Ara katın pencereleri daha küçük ve az sayıda ve çoğunlukla ahşap çatklıdır. Evin bulunduğu arsanın durumuna göre ana katın daha fazla ışık, hava, güneş ve manzara görebilmesi için ana kat yükseltilmiştir (Eldem, 1968).

Pencerelerin önemi boyutsal özelliklerinden kaynaklanmaktadır. Orta Anadolu evlerinde 19. yy'ın ortalarına kadar pencereler alt ve üst kanat olmak üzere iki parçalı olarak tasarlanmıştır. Alt pencerelerin boyutları daha büyüktür ve açılıp kapanabilen ahşap kapaklara sahipken üst pencereler daha küçük boyutta tasarlanmış ve hareketsizdir (Küçükerman, 2007). Türk evinde pencere boyutları diğer bütün mekân elemanları gibi insana göre ve onun en rahat kullanımını sağlayacak biçimde ayarlanmıştır. Tepe pencereleri dışındaki oda pencereleri, yaklaşık ½ oranında, 80 cm genişliğinde ve 120-150 cm yüksekliğindedir. Geç dönemlerde ve daha çok büyük evlerde, bu ölçüler maksimum 100cm genişlik ve 200 cm yüksekliğe kadar artmıştır (Kahraman, 1997). Türk evinde oda oluşumunu etkileyen önemli etken pencerenin yerden yüksekliğidir. Pencere önünde tasarlanan korkulukların boyu görüş açısını engellemeyecek şekilde ayarlanmaktadır (Burkut, 2014).

17'nci yüzyıl sonlarına kadar pencere kanatlarındaki camlar basit şişirme tekniği ile imal edilebilmelerinden dolayı verilmiş bir ölçüyü aşmamışlardır. 19'uncu yüzyıla kadar Anadolu'nun birçok şehrinde alt pencereler camsız bırakılmıştır (Eldem, 1987). Bu durum o bölgenin ikliminin ılıman olmasıyla da alakalıdır. Rastlanılan en eski camlı çerçeveler, iki veya daha fazla kanatlıdır (Arslan, 2012).

Türk konut mimarisinde değişik işlevli pencereler olmasına rağmen pencerelerin üretiminde çeşitlilik görülmez. Kullanılan malzeme genellikle ahşap ve alçıdır (Erdoğan ve Yüksek, 2013).

Pencere doğramasında kullanılan ahşap el veya makinede çalışılması ve şekillenmesi kolay bir sağlam, ısı kaybının az

olduğu bir malzeme olmasına rağmen rutubet, yağmur, güneş gibi değişken etkilerle karşı karşıyadır. Dış yüzü ile iç yüzünün farklı ortamlarda oluşu önemli bir sorun yaratmaktadır (İzgi, 1983). Pencere yapımında başarılı bir sonuç alınması için uygun nitelikte ahşap seçilmeli ve iyi bir şekilde korunursa hava etkileri ile değişmemektedir, yağmura, güneşe, havadaki çeşitli gazlara, soğuk ve ısıya dayanıklıdır. Normal koşullarda ahşap, bünye özelliklerini gösteren saydam bir malzemenin (boat vernik, polyüretan esaslı cila vb.) veya örtücü bir boyanın içerilmesi, sürülmesi, püskürtülmesi ile korunmaktadır (İzgi, 1983).

Türk evlerinin plan şemalarında okunan oran ve boyutların altın orana yakın olduğu ya da altın orana uygun değerlerle biçimlendiği örnekleri bulunmaktadır. Geleneksel konut dokusunda cephe elemanları, çıkma oranları gibi yapının dokuyu tümü ile şekillendiren cephesel bölümlerinin oranları önemlidir. Pencerelede genel olarak 3/5, 2/3 ile 1/2 oranları görülmektedir. Bu oranlarda 3/5 daha çok normal pencerelerde, 2/3 ve 1/2 oranları ise çoğunlukla tepe pencerelerinde görülmektedir. Cephede genel karaktere uygun olarak plan şemasının ve ahşap konstrüksiyonun dış vurumu olarak biçimlenir. Cephede önemli olan nokta plansal geometride pencerelerin altın orana yakın bir biçimde konumlandırılmaları ve bunu cepheye de yüksekliğe oranlanarak yansıtılmalarıdır (Erdoğan ve Yüksek, 2013).

Pencere kanatlarının açılmaları genellikle 3 grupta toplanabilmektedir. Kanatların yandaki menteşelere bağlı olarak hareket ettiği düşey menteşeli kanatlı pencereler olarak adlandırılmaktadır. Bu sistem kolay açıldığı için çok yaygınlaşmıştır. Kanatların kasadaki yan kanallar boyunca aşağı yukarı hareket ettiği pencereler düşey hareketli kanatlı pencereler olarak adlandırılmaktadır. İnce duvarlı yapılarda yer kazanmak amacıyla bu pencerelerin uygulanmasına rastlanmaktadır. Isı kaybına karşı karma hareketli kanatlı

pencere kullanma çözümü geliştirilmiştir. Bu sistemle iki farklı açılma biçimi bir arada kullanılmaktadır. Pencere açılma biçimlerinin belirlenmesinde 2 önemli etken bulunmaktadır. İlki iklimdir. Örneğin sert iklim bölgelerinde ısı kaybetmeyi önlemek için pencere kanadının içerisinde daha küçük kanatlar açılmıştır. İkincisi ise yapım tekniği ve malzemesidir (Küçükerman, 1973).

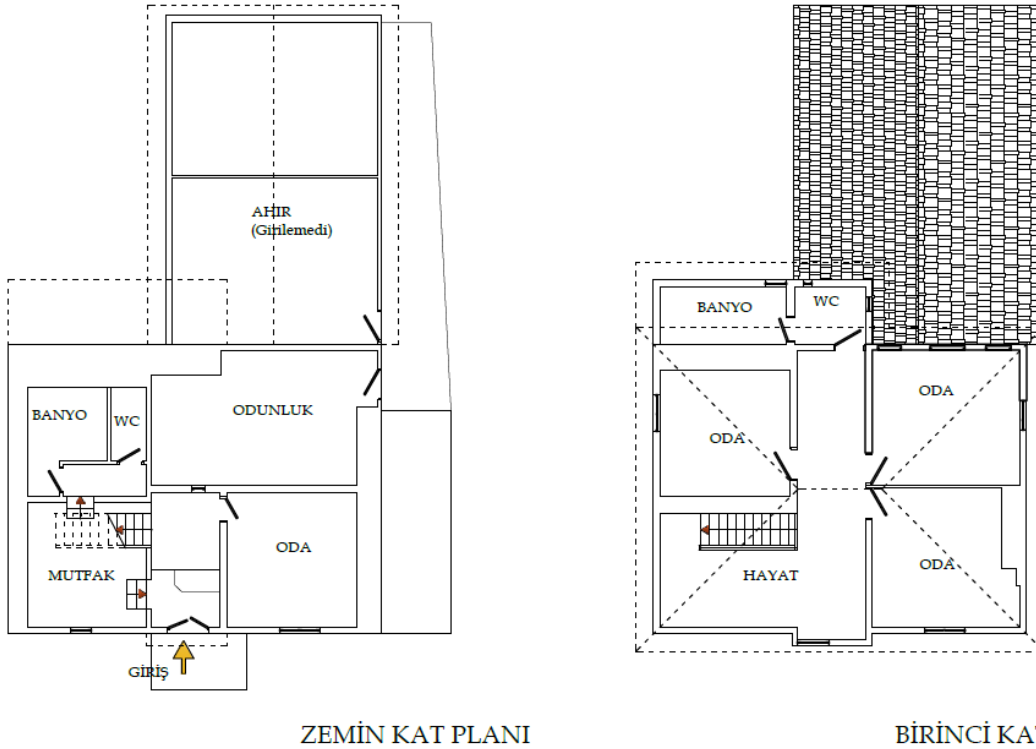
19.yy evlerinde üst üste iki sıra pencere görülmektedir. Alt sıra pencerelerin üstünde “tepe penceresi” denilen açılmayan ve alttaki pencerelerden daha küçük olan ve yer yer renkli camların kullanıldığı pencereler bulunmaktadır. Genellikle renkli camların kullanıldığı tepe pencereleri aydınlatmaya yardımcı olması için önem verilen odalarda yapılmaktadır (Burkut, 2014).

17.yy evlerinde tepe pencereleri büyük ebatta olmalarına rağmen alt pencereler daha kısa tutulmuş fakat cam üretiminin boyutlarının artması sonucu, üst pencere boyutları küçülmüştür. Sürme pencereler ise 17.yy sonunda görülmeye başlamış 18.yy’da yayılmaya başlamıştır. Üst pencereler 19.yy da en asgari boyutta kullanılmıştır (Burkut, 2014).

4. Tongurlar Köyünde Bulunan Pencerelerin İncelenmesi

Çalışma alanı, Bursa, Eskişehir, Ankara ve İstanbul gibi büyük şehirlerin arasında kalan, ulaşımın kolay olduğu Bilecik ili olarak belirlenmiştir. Esas çalışma alanı olarak belirlenen Tongurlar Köyü ise Bilecik iline 44 km, Gölpazarı ilçesine 4 km uzaklıkta bulunmaktadır.

Tongurlar köyü evlerinin büyük çoğunluğu iç sofalı plan tipine sahiptir. Evlerin neredeyse tamamı iki katlı olup alt katta ıslak hacimler, mutfak, ahır, kiler bulunmaktadır. Üst kat planlarında ise sofanın etrafında ve sofadan ulaşılan odalar olduğu görülmektedir (Şekil 1).

Şekil 1. K16 Evi Plan Şeması (Köyünü Yaşat Projesi Arşivi)

Bir konutta farklı modül ve boyutlarda pencereler bir arada yer alabilmektedir. Bu boyutsal fark, işlev ve yönelim gibi etkenlerle ilişkilendirilebilir. Sofa mekânlarının pencereleri ile oda mekânlarının pencereleri farklı boyut ve modüllerde olabilmektedir. Ayrıca sofa mekânında merdiven tarafındaki pencereler genellikle daha küçüktür. Taşıyıcılığı olumsuz etkilemesi, sokak-mahremiyet ilişkisi ve genellikle ahır - depo işlevinden dolayı, zemin katlarda penceresi bulunmayan örnekler rastlanmaktadır. Zemin katı pencereless örneklerde ise pencereler aynı gerekçelerle az sayıda ve küçük boyuttadır (Şekil 2).

Şekil 2. Tongurlar Köyü Zemin katta penceresiz bir konut örneği (Ayaz, 2014)

Bölgedeki pencerelerin modüler bir kuruluşta olduğu gözlenmiştir. Pencere ara kayıtlar ile ayrılmış modüllerden oluşmaktadır. Bu modül boyutlarının oluşmasında cam malzemenin elde edilebilir boyutlarının etken olduğu düşünülmektedir. Günümüzde modern tekniklerle çok büyük boyutlu cam yüzeyler elde edilebilirken, geçmişteki üretim tekniklerinden dolayı boyutsal olanaklar daha kısıtlıdır. Pencereler estetik ve yapısal anlamda cephedeki en önemli yapı elemanlarıdır. Tongurlar köyünde bulunan evlerin pencere doğramaları ahşaptır (Şekil 3). Zamanla atmosfer koşulları etkisi veya fiziksel etki sonucunda cephede bulunan pencerelerde bozulmalar oluşmuştur. Yıpranan veya bozulan pencerelerin onarım süresinde bir kısmı özgünlüğünü yitirmişken bazı cephelerdeki pencereler onarım esnasında özgünlüğünü korumayı başarmıştır.

Şekil 3. Tongurlar Köyünde pencere doğramalarında ahşap kullanılması (Köyünü Yaşat Projesi Fotoğraf Arşivi)

Bölgedeki yapıların özgün ahşap doğrama pencereleri onarım esnasında pvc doğrama pencerelerle değiştirildiği örnek Şekil

4'te görülmektedir.

Şekil 4. Yapıların özgün ahşap doğrama pencereleri onarım esnasında pvc doğrama pencerelerle değiştirilmesi (Ergand, 2015)

Tongurlar köyündeki konut tipolojisi incelendiğinde iklim özelliklerinden dolayı kuzey cepheleri genellikle sağır bırakıldığı görülmektedir. İç mekân planlaması incelendiğinde yapıların kuzey bölümünde genellikle pencereye ihtiyaç duyulmayan ahır ve depoların planlandığı görülmektedir. Tongurlar köyünde geleneksel yapım teknikleri ile yapılmış yapılarda taşıyıcı sirkülasyon alanlarında, orta sofalarda çok daha küçük pencere açıklıklarının olduğu gözlemlenmiştir. Doğu ve batı cephelerinde de olabildiğince az boşluk açılmıştır. Odaların pencereleri genellikle güney cephesinde planlanmıştır. Şekil 5'te görülebileceği gibi cephenin ortasında konumlandırılmış bir kapı ve genellikle iki yanda eşit pencereler bulunmaktadır.

Şekil 5. Bilecik Gölpazarı Tongurlar Köyünde Cephe Örneği (Köyünü Yaşat Projesi Fotoğraf Arşivi)

Pencerelerin cephe içindeki konum ve düzeni, hemen hemen tüm yapılarda benzer olup sadece boyut ve oranları değişkenlik göstermektedir. Yöne bağlı olarak pencerelerin sayısı değişkenlik göstermektedir. Kuzey cephelerinde

genellikle pencere bulunmaz. Kuzey cephesinde eğer pencere var ise diğer cephelerdeki pencerelerden daha küçük boyuttadır. Güney cephesinde bulunan pencereler genellikle daha geniş ve daha yüksek olduğu gözlemlenmiştir. Bunun yanında güney pencerelerinin genellikle daha geniş ve daha yüksek olduğu gözlemlenmiştir.

Tongurlar Köyü'nde görülen pencere türleri, açılış şekillerine göre "Düşey sürme" (giyotin) ve "açılan kanatlı" olarak iki ana grup altında toplanmaktadır. Bu iki ana grup, modüler yapılarına ve kanat kuruluşlarına göre ayrıca alt tiplere ayrılarak incelenmiştir.

Tongurlar Köyü'nde 3 tip pencere olduğu gözlenmiştir.

1. 4 parçalı açılır kanatlı ahşap pencere

Şekil 6. Giyotin doğrama (Köyünü Yaşat Projesi Fotoğraf Arşivi)

Şekil 7. Üst pencereli giyotin doğrama (Köyünü Yaşat Projesi Fotoğraf Arşivi)

Tongurlar Köyü'nde, kanatlı pencere tiplerinin çeşitliliği daha çoktur. Yataydaki modül sayısına göre bazıları tek kanatlı

bazıları da çift kanatlı açılmaktadır. Şekil 8'de görülen 3 modül genişliğinde 2 modül genişliğindeki pencere tipi, ortada

tek açılan kanatlı bir penceredir. Aynı modülasyonda iki adet çerçeveden oluşmaktadır. Kanatlar boşluğu çevreleyen ince kesitli bir kasa çerçevesi içindedir. Alt kısımda bu kasa denizlik görevi görmektedir. Hareketli kanadın kolay işleyebilmesi için elemanlar arasında bir miktar boşluğa ihtiyaç vardır. Bu ise yalıtım için olumsuz bir durumdur. Üç

parçalı açılır kanatlı doğramalarda çeşitliliğin ara kayıtlar ile sağlandığı gözlemlenmiştir. Şekil 9'da görülen 4 modül genişliğinde 2 modül genişliğinde çift açılan kanatlı bir penceredir.

Şekil 8. Üç parçalı açılır kanatlı doğrama (Köyünü Yaşat Projesi Fotoğraf Arşivi)

Şekil 9. Dört parçalı açılır kanatlı doğrama (Köyünü Yaşat Projesi Fotoğraf Arşivi)

Kanatlı pencerelerin, cephe boşluğu içinde çerçeve - kasa ilişkisi giyotin pencerelere benzer özelliktedir, boşluğu çerçeveleyen ince kasa çerçevesi içine, doğrama çerçevesi tek parça şekilde oturtulmaktadır.

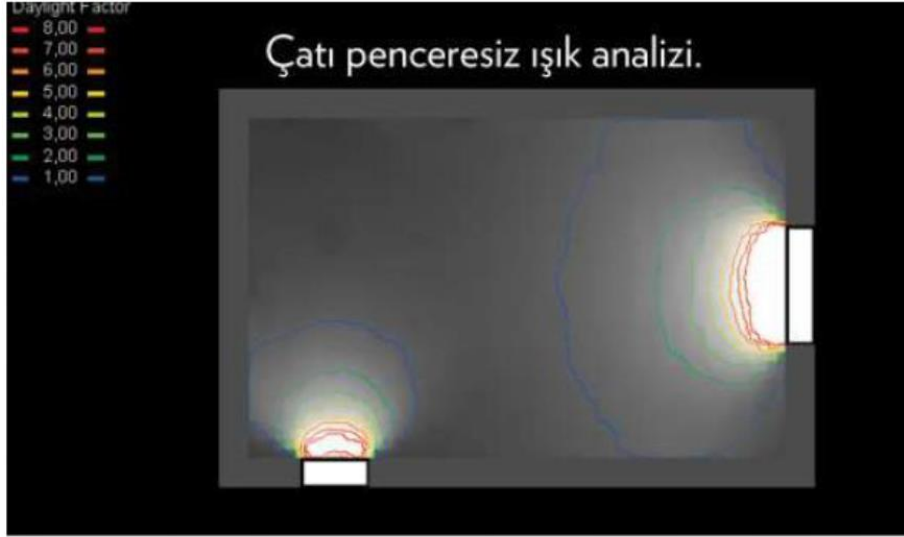
Pencere formları yapılaraya göre değişiklik göstermektedir. Bölgedeki geleneksel konutlardaki pencereler, duvar boşluğunun iç kısmında konumlanmıştır. Pencerelerin ahşap denizlikleri eğimli olarak yerine eklenmiştir.

5. Çatı Penceresi Önerisi

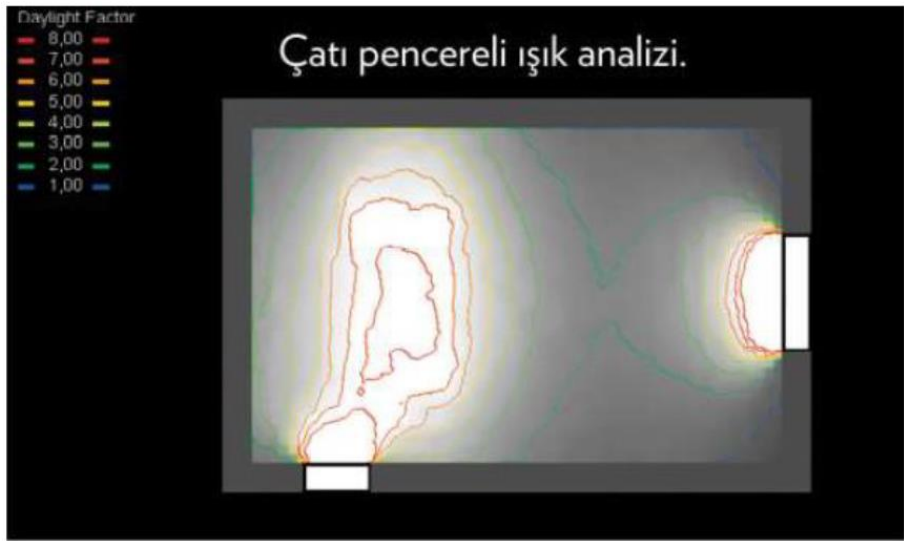
Çatı pencereleri, sürekli açıklıklar, fenerler ve eğimli pencereler gibi çatıda bulunan yatay açıklıklardır. Tongurlar köyünde yatay açıklıklar düzgün bir aydınlatma sağlamak ve hem günışığının hem de güneş ışığının kullanılabilmesine olanak vermektedir. Ancak enerji kayıplarını da minimum düzeye indirebilecek, enerji etkin bir çatı ışıklığı, ısıtma,

soğutma ve aydınlatma açısından daha konforlu ortam yaratabilmektedir (Yener, 2007)

Koruma kapsamında, köy evlerinin geleceğe taşırken evlerin kimliğini bozmadan biraz daha ışık alabilmek için çatı penceresi önerisi sunulmuştur. Önceden ahır, depo olarak kullanılan alanlar günümüzde yaşam alanına dönüştürülmek istendiğinde ışık alabilmek için çatı penceresi önerisi getirilmiştir. Özellikle yapı iyi durumda ise sadece işlev değişikliği için yapıyı yıkmadan görsel konforu da arttıracak bir çözüm önerisidir. Konutun mevcut durumunda kullanılmayan ahır bölümünün yaşam mekânına dönüştürülmesi amaçlanmıştır. Ahır, yaşam mekânı haline getirilirken çatı penceresi çözümünün görsel konfor sağlamanın yanı sıra doğal havalandırmaya destek olduğu hesaplanmıştır (Şekil 10) (Şekil 11) (Şekil 12).

Şekil 10. Mevcut durum ışık analizi (Arpacıoğlu, Özgünler ve Acun Özgünler, 2016)

Şekil 11. Çatı pencereleli ışık analizi (Arpacıoğlu, Özgünler ve Acun Özgünler, 2016)

Şekil 12. Ahırın yaşam mekânına dönüşümden çatı penceresi çözümü (Köyünü Yaşat Projesi Fotoğraf Arşivi)

6. Sonuç

Kültürel mirasımızda önemli bir yere sahip olan kırsal yerleşimlerde coğrafi konum, iklim, kültür öğeleri ile şekillenen ve deneyimle inşa edilmiş geleneksel mimari yapılar bulunmaktadır. Geleneksel mimari de kullanılan yapı malzemelerinin ve yapım tekniklerinin de bulunduğu coğrafyaya özgün olması gereklidir. Bu geleneksel mimari doku, malzemelerin doğru kullanıldığı ve sürdürülebilir tasarım değerleri taşıyan çözümler barındırmaktadır. Özgün yapı malzemesi ve yapım teknikleri geleneksel mimariyi oluşturan en önemli etkenlerdir. Kırsal alandaki konutlar bu iki etkenle birlikte geleneksel mimariyi oluşturur ve özgün bir değer kazanmaktadır.

Yok olmakla karşı karşıya olan ve geleneksel yaşam biçiminin konut özgün karakterinde önemli etkisi bulunan Tongurlar köyü örneği de bu çalışmada belgelenmeye çalışılmıştır. Bu çalışma ile Tongurlar Köyü'nde kullanılan pencereler, malzeme, boyut, tip, işlev ve cephe oranları açısından incelenmiştir. Zamanla ve sosyal yaşantının değişmesiyle de geleneksel konut cephelerinde önemli değişim ve bozulmalar meydana geldiği de görülmektedir. Çalışma kapsamında yapılan incelemelerde cephe unsurlarının malzemelerinde yapılan değişiklikler ve zamana bağlı yıpranma şeklinde kendini gösterdiği tespit edilmiştir. Bu inceleme kapsamında, geleneksel köy evlerinin değerlendirilmesi ve mevcut fiziksel şartlarla incelenmesi sonucunda mevcut binaların korunabileceğini ve güncel ihtiyaçları karşılaması için iyileştirilerek korunabileceğini gösteren bulgulara ulaşılmıştır.

Günümüze bakıldığında köylerde, köy evleri yıkılmakta ve geleneksel dokuya uymayan çok katlı yapılar inşa edilmektedir. Bu çalışmada Tongurlar Köyü'nde yeni yapılacak veya restore edilecek konutlara bir rehber olması amacıyla hâlihazırdaki geleneksel doku belirlenmeye çalışılmıştır. Kırsal alanda bulunan sadece taşınmaz yapılar kültür varlığı olarak belirlenirse ve çevresel değerlerin ve geleneklerin gözetilmeden korunursa bu da kırsal mimari tanımanı sağlamamaktadır. Kırsal alanda bulunan konutlar yaşam biçimleri, üretim ve tüketim biçimleriyle birlikte oluşmaya başlamaktadır. Zamanla kırsal konut dokusunu meydana getirmektedir. Kırsal alanda yapılacak geleneksel mimariye uygun yapısal detaylar öncelikli olarak fiziksel çevre çalışmaları sonucunda belirlenmelidir ve bu değerlendirmeler mimari kimliğin niteliksel olarak korunmasına destek olacaktır.

Kaynaklar

- Arpacıoğlu, Ü., Özgünler, M., Acun Özgünler, S. (2016). Kırsal Sürdürülebilirlik Bağlamında Köy Evlerinin Korunması İçin Cephe ve Çatı Yaklaşımlarında Yeni Bir Model Köyünü Yaşat Projesi. 8. Ulusal Çatı & Cephe Sempozyumu, 2– 3 Haziran 2016, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Fındıklı, İstanbul, Türkiye.
- Arslan, M. E. (2012). Türkiye'deki Geleneksel Konut Tipolojisi Ve Bileşenlerinin Sürekliliği. Beykent Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, Türkiye.
- Ayaz, R. (2014) Köyünü Yaşat Projesi Fotoğraf Arşivi
- Bozkurt, S.G., Altınçekiç, H. (2013). Anadolu'da Geleneksel Konut ve Avluların Özellikleri ile Tarihsel Gelişiminin Safranbolu Evleri Örneğinde İrdelenmesi. Journal of the Faculty of Forestry, Istanbul University, 63(1):69-91.
- Burkut, E. B. (2014). Osmanlı/Türk Evi Mekân Kurgusunu Modern Konut Mimarisinde Okumak (Wright, Corbusier, Eldem Ve Cansever'in Konutları). Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Mühendislik Ve Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, Türkiye.
- Eldem, S.H. (1968). Türk Evi Plan Tipleri. İtü Mimarlık Fakültesi Baskı Atölyesi, İstanbul, Türkiye.
- Eldem, S. H. (1987). Osmanlı Dönemi Türk Evi III. Türkiye Anıt Çevre Turizm Değerlerini Koruma Vakfı, İstanbul, Türkiye.
- Erdoğan, N., Yüksek, İ. (2013). Kırklareli Geleneksel Konut Penceresi Ebatlarının Standartlaşma Potansiyeli. International Journal of Architecture and Planning Volume 1, Issue 1, ISSN: 2147-9380.
- Ergand, Ç. (2015) Köyünü Yaşat Projesi Fotoğraf Arşivi
- Hasol, D. (2012), Ansiklopedik Mimarlık Sözlüğü. 12. Baskı, Yem Yayın, İstanbul, Türkiye
- İzgi, U. (1983), PENCERE- Hafif Cepheler, Yardımcı Koruyucular. 2. Baskı, Yay Yayıncılık Ticaret Limited Şirketi, İstanbul, Türkiye.
- Kahraman, B., (1997). Geleneksel Türk Odasında Ahşap İç Mimari Elemanları. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, Türkiye.
- Köyünü Yaşat Projesi Fotoğraf Arşivi
- Küçükerman, Ö., (1973). Anadolu'daki Geleneksel Türk Evinde Mekan Organizasyonu Açısından Odalar. Apa Ofset Basımevi, İstanbul.
- Küçükerman, Ö., (2007). Kendi Mekanının Arayışı İçinde Türk Evi. Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu, İstanbul.
- Perker, Z. S. (2012). Bursa Geleneksel Cumalıkızık Konutlarında Cephe Özellikleri Ve Günümüzdeki Durum. 6. Ulusal Çatı & Cephe Sempozyumu, 12 – 13 Nisan 2012, Uludağ Üniversitesi Mühendislik ve Mimarlık Fakültesi Görükle Kampüsü, Türkiye.
- Sözen, M., Tanyeli, U. (1994), Sanat Kavram ve Terimleri Sözlüğü. 3. Baskı, Remzi Kitabevi, İstanbul, Türkiye.
- Ürer, H. (2013), Geleneksel Türk Evi Ölçeğinde Eskigediz Evlerinin Cephe Düzenlemeleri. Sanat Tarihi Dergisi Cilt/Volume: XXII, Sayı:2, Ekim 2013, 189-230.
- Yener, A. K. (2007) Binalarda Günışığından Yararlanma Yöntemleri: Çağdaş Teknikler. VIII. Ulusal Tesisat Mühendisliği Kongresi, 25-28 Ekim 2007, İzmir, Türkiye.
- Yılmaz, T., Şavklı, F., Yıldırım, E., (2013), İklimle Bağlı

Tasarım Olanaklarının Sıcak İklim Koşullarında İrdelenmesi, Antalya Cumhuriyet Meydanı Örneği. Türk Bilimsel Derlemeler Dergisi 6 (1): 42-45, ISSN: 1308-0040, E-ISSN: 2146-0132.

Zaman, M. (2017), Türkiye’de Kırsal Meskenler ve Coğrafi Dağılımları. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Eylül 2017 21(3): 911-935.